

Υπόθεση C-609/19

Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως κατά το άρθρο 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

13 Αυγούστου 2019

Αιτούν δικαστήριο:

Tribunal d'instance de Lagny-sur-Marne (πρωτοδικείο Lagny-sur-Marne, Γαλλία)

Ημερομηνία της απόφασεως του αιτούντος δικαστηρίου:

2 Αυγούστου 2019

Προσφεύγουσα:

BNP Paribas Personal Finance SA

Καθού:

VE

I. Περιγραφή της διαφοράς

- 1 Στις 10 Μαρτίου 2009 ο VE και η σύζυγός του απέκτησαν ένα ακίνητο και συνήψαν με την εταιρία BNP Paribas Personal Finance (στο εξής: BNP Paribas ή δανειοδότης) σύμβαση στεγαστικού δανείου ύψους 143 421,53 ευρώ, το οποίο δημιούργησε οφειλή ύψους 216 566,51 ελβετικών φράγκων (CHF).
Λόγω μη καταβολής των οφειλόμενων πληρωμών, η σύμβαση καταγγέλθηκε.
- 2 Στις 16 Ιανουαρίου 2015 διατάχθηκε με δικαστική απόφαση η αναγκαστική εκποίηση του ακινήτου. Στις 20 Μαρτίου 2015 το ακίνητο κατακυρώθηκε στην τιμή των 55 000 ευρώ.
- 3 Στις 12 Ιανουαρίου 2017 η BNP Paribas ζήτησε από το αιτούν δικαστήριο την άδεια να κατασχέσει τις αποδοχές του VE (στο εξής: δανειολήπτης ή καταναλωτής).

II. Επιχειρήματα και αιτήματα των διαδίκων

1. BNP Paribas

- 4 Η BNP Paribas ζητεί, μεταξύ άλλων, από το αιτούν δικαστήριο τα εξής:
- να αποφανθεί ότι το ύψος της απαίτησής της ανέρχεται στο συνολικό ποσό των 192 268,73 ευρώ, σύμφωνα με την εκκαθάριση των τόκων έως την 21η Φεβρουαρίου 2019·
 - να επιτρέψει την κατάσχεση των αποδοχών του VE·
 - να κρίνει απαράδεκτο το αίτημα ακύρωσης του δανείου λόγω παραπλανητικής εμπορικής πρακτικής το οποίο υπέβαλε ο VE, επικουρικώς δε να το απορρίψει·
- επικουρικώς:*
- να κρίνει απαράδεκτα τα αιτήματα του VE τα οποία θεμελιώνονται σε καταχρηστικές ρήτρες·
 - να αποφανθεί ότι η ρήτρα σύμφωνα με την οποία ως νόμισμα λογαριασμού ορίζεται το ελβετικό φράγκο δεν περιλαμβάνεται στις καταχρηστικές ρήτρες, καθόσον προσδιορίζει το κύριο αντικείμενο της συμβάσεως και έχει συνταχθεί κατά σαφή και κατανοητό τρόπο·
- έτι επικουρικότερον:*
- να αποφανθεί ότι η ρήτρα σύμφωνα με την οποία ως νόμισμα λογαριασμού ορίζεται το ελβετικό φράγκο δεν είναι καταχρηστική, καθόσον δεν δημιουργεί σημαντική ανισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των αντισυμβαλλομένων μερών·
 - να κρίνει αβάσιμα τα αιτήματα που προέβαλε ο VE δυνάμει καταχρηστικών ρητρών.
- 5 Η BNP Paribas υποστηρίζει ότι ο VE ενημερώθηκε για τη διακύμανση της συναλλαγματικής ισοτιμίας στην οποία ήταν εκτεθειμένος και για τις επιπτώσεις της στην αποπληρωμή του δανείου του. Θεωρεί κατά συνέπεια ότι η σύμβαση δεν περιέχει καμία καταχρηστική ρήτρα.

2. VE

- 6 Ο VE ζητεί, μεταξύ άλλων, από το αιτούν δικαστήριο τα εξής:
- να υποβάλει σειρά προδικαστικών ερωτημάτων στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης·

- να ακυρώσει τη σύμβαση HELVETIMMO την οποία αυτός έχει συνάψει·

επικουρικώς:

- να ελέγξει τον καταχρηστικό χαρακτήρα των ρητρών «Περιγραφή της πιστώσεώς σας» (ρήτρα αρ. 1), «Χρηματοδότηση της πιστώσεώς σας» (ρήτρα αρ. 2), «Άνοιγμα εσωτερικού λογαριασμού σε ευρώ και εσωτερικού λογαριασμού σε ελβετικά φράγκα για τη διαχείριση της πιστώσεώς σας» (ρήτρα αρ. 3), «Πράξεις συναλλάγματος» (ρήτρα αρ. 4), «Αποπληρωμή της πιστώσεώς σας» (ρήτρα αρ. 5), «Προαίρεση αλλαγής του νομίσματος λογαριασμού (ρήτρα αρ. 6), «ρήτρα περί αναγνώρισεως των πληροφοριών του δελτίου αποδοχής της πιστώσεως» (ρήτρα αρ. 7), «Εξόφληση της πιστώσεώς σας» (ρήτρα αρ. 8), «Απόσβεση του κεφαλαίου» (ρήτρα αρ. 9)·
- να αποφανθεί ότι το σύνολο των ρητρών 1 έως 9 λογίζονται ως μη τεθείσες και να μην τις εφαρμόσει·
- να επαναχαρακτηρίσει τις συμβάσεις HELVET IMMO και INVEST IMMO ως συμβάσεις πιστώσεως σε ευρώ με σταθερό επιτόκιο από τη σύνασή τους, να δεχθεί ως συναλλαγματική ισοτιμία την ισοτιμία 1 ευρώ έναντι 1,50 ελβετικού φράγκου, να υπολογίσει εκ νέου το οφειλόμενο υπόλοιπο·

όλως επικουρικώς:

- να κρίνει ότι η σιωπηρή ρήτρα τιμαριθμικής αναπροσαρμογής εμπίπτει στο κύριο αντικείμενο της επίδικης συμβάσεως, να κηρύξει άκυρη τη σύμβαση αυτή.

- 7 Ο VE ισχυρίζεται ότι το επίδικο δάνειο τον εκθέτει σε απεριόριστο συναλλαγματικό κίνδυνο, ότι η σύμβαση δεν επισημαίνει το ενδεχόμενο συναλλαγματικού κινδύνου και δεν περιλαμβάνει τους όρους «συναλλαγματικός κίνδυνος». Επισημαίνει δε ότι δεν της κοινοποιήθηκαν οι προσομοιώσεις που καθιστούν εφικτή την πληροφόρηση των δανειοληπτών, παρόλο που η προσφορά του δανείου έλαβε χώρα σε περίοδο κατά την οποία ο δανειοδότης ανέμενε σημαντική διακύμανση των επιτοκίων.
- 8 Κατά συνέπεια, ο VE ζητεί να υποβληθούν πολλά προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκειμένου, μεταξύ άλλων, να εκτιμηθεί η συμμόρφωση του Cour de Cassation (Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, Γαλλία) με τις διατάξεις της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29). Ζητεί κατ' ουσίαν την κήρυξη της ακυρότητας του δανείου, εκτιμώντας ότι ασκήθηκε παραπλανητική εμπορική πρακτική. Επικουρικώς, υποστηρίζει ότι το ύψος της απαίτησης πρέπει να μειωθεί λόγω του καταχρηστικού χαρακτήρα μιας σιωπηρής ρήτρας τιμαριθμικής αναπροσαρμογής, των ρητρών νομίσματος λογαριασμού και

πληρωμής, της έλλειψης αναφοράς ενός «συναλλαγματικού κινδύνου», της ρήτρας αποπληρωμής και της ρήτρας δικαιώματος προαίρεσεως.

III. Η σύμβαση και το νομικό πλαίσιο

1. Το επίδικο δάνειο

- 9 Σύμφωνα με τους όρους της επίδικης συμβάσεως, ο δανειοδότης χορηγεί δάνειο με σταθερό επιτόκιο σε ελβετικά φράγκα. Το δάνειο αποπληρώνεται με καταβολές σε ευρώ, αλλά οι μηνιαίες δόσεις του μετατρέπονται σε ελβετικά φράγκα για την εξόφληση των τόκων και την απόσβεση του κεφαλαίου σε λογαριασμό τηρούμενο σε ελβετικά φράγκα.
- 10 Στην προσφορά διευκρινίζεται ότι, αν η εξέλιξη της ισοτιμίας αυξάνει το κόστος της πιστώσεως για τον καταναλωτή, με τις μηνιαίες δόσεις θα εξοφλούνται κατά προτεραιότητα οι τόκοι και η διάρκεια του δανείου θα επιμηκυνθεί κατά πέντε έτη. Διευκρινίζεται επίσης: «το ποσό των πληρωμών σας σε ευρώ θα παραμείνει επίσης αμετάβλητο, αλλά η διάρκεια της πιστώσεώς σας θα επιμηκυνθεί. Εντούτοις, αν η διατήρηση του ποσού των πληρωμών σας σε ευρώ δεν καθιστά δυνατή την πληρωμή του συνόλου του υπολοίπου του λογαριασμού σας κατά την αρχική υπολειπόμενη διάρκεια του δανείου, επιμηκυνθείσα κατά 5 έτη, τότε θα αυξηθούν οι πληρωμές σας σε ευρώ».
- 11 Εν προκειμένω, ο VE δανείστηκε ποσό ύψους 143 421,53 ευρώ· το ποσό αυτό αντιστοιχεί σε 216 566,51 ελβετικά φράγκα. Μετά την πώληση του ακινήτου, η τιμή του οποίου αφαιρέθηκε από το υπόλοιπο οφειλόμενο κεφάλαιο, ο δανειοδότης ζητεί την κατάσχεση των αποδοχών του VE για το ποσό των 192 268,73 ευρώ.

2. Το δίκαιο της Ένωσης

- 12 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η εφαρμοστέα εν προκειμένω διάταξη δικαίου της Ένωσης είναι η οδηγία 93/13, ειδικότερα τα άρθρα 3 και 4 αυτής.
- 13 Σύμφωνα με τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Wahl στην υπόθεση Kásler και Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:85, σημείο 91 και σημείο 2 της προτάσεως): «Κατά την εξέταση του σαφούς και κατανοητού χαρακτήρα των συμβατικών ρητρών πρέπει να ληφθούν υπόψη όλες οι περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως και, ιδίως, οι πληροφορίες που παρασχέθηκαν στον καταναλωτή κατά τη σύναψη της συμβάσεως, ενώ ο έλεγχος των ρητρών δεν πρέπει να περιορίζεται σε αυστηρώς τυπικό και γλωσσικό επίπεδο, αλλά πρέπει να εκτείνεται στη δυνατότητα ακριβούς αξιολογήσεως των οικονομικών συνεπειών των εν λόγω ρητρών, καθώς και στις ενδεχόμενες μεταξύ τους σχέσεις».
- 14 Στην απόφασή του της 20ής Σεπτεμβρίου 2017, Andriciuc κ.λπ. (C-186/16, EU:C:2017:703, σκέψη 51 και σημείο 2 του διατακτικού), το Δικαστήριο

αποφάνθηκε ότι ο σαφής και κατανοητός χαρακτήρας ρήτρας παρόμοιας με την επίδικη προϋπέθετε ότι η τελευταία «πρέπει να γίνεται κατανοητή από τον καταναλωτή τόσο από τυπική και γραμματική άποψη όσο και ως προς το συγκεκριμένο αποτέλεσμά της, υπό την έννοια ότι ο μέσος καταναλωτής, ο οποίος έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως επιμελής και ενημερωμένος, δύναται όχι μόνο να γνωρίζει το ενδεχόμενο ανατιμήσεως ή υποτιμήσεως του ξένου νομίσματος στο οποίο έχει συναφθεί το δάνειο, αλλά επίσης να αξιολογεί τις δυνητικά σημαντικές οικονομικές συνέπειες μιας τέτοιας ρήτρας στις οικονομικές του υποχρεώσεις. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να προβεί στους αναγκαίους σχετικούς ελέγχους».

- 15 Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι «ο καταναλωτής βρίσκεται σε ασθενέστερη θέση έναντι του επαγγελματία όσον αφορά, μεταξύ άλλων, το επίπεδο πληροφόρησης, η απαίτηση αυτή περί σαφούς και κατανοητής διατυπώσεως των συμβατικών ρητρών και ως εκ τούτου, περί διαφάνειας, την οποία τάσσει η ίδια οδηγία, πρέπει να ερμηνεύεται διασταλτικώς» (απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2017, Andriuc κ.λπ., C-186/16, EU:C:2017:703, σκέψη 44 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Στη σκέψη 46 της ίδιας απόφασεως, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι το ζήτημα αυτό πρέπει να εξετασθεί από το αιτούν δικαστήριο.
- 16 Το Δικαστήριο αποφάνθηκε επίσης ότι «η ρήτρα δανειακής σύμβασης [...] η οποία έχει ως αποτέλεσμα τη μετακύλιση του συναλλαγματικού κινδύνου εξ ολοκλήρου στον οφειλέτη και δεν έχει καταρτιστεί κατά τρόπο διαφανή, με συνέπεια ο οφειλέτης να μην είναι σε θέση να αξιολογήσει βάσει σαφών κριτηρίων τις οικονομικές συνέπειες της συμβάσεως αυτής, μπορεί να θεωρηθεί καταχρηστική από το εθνικό δικαστήριο» (διάταξη του Δικαστηρίου της 22ας Φεβρουαρίου 2018, Lurean, C-119/17, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2018:103, σκέψη 31 και σημείο 2 του διατακτικού).
- 17 Τέλος, στην απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, OTP Bank και OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750), το Δικαστήριο αποφάνθηκε: «Το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13 έχει την έννοια ότι η απαίτηση σύμφωνα με την οποία οι συμβατικές ρήτρες πρέπει να είναι διατυπωμένες κατά τρόπο σαφή και κατανοητό υποχρεώνει τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να παρέχουν στους δανειολήπτες επαρκή πληροφόρηση, ώστε αυτοί να είναι σε θέση να λαμβάνουν συνετές και εμπεριστατωμένες αποφάσεις. Συναφώς, η απαίτηση αυτή συνεπάγεται ότι ρήτρα περί του συναλλαγματικού κινδύνου πρέπει να γίνεται κατανοητή από τον καταναλωτή τόσο από τυπική και γραμματική άποψη όσο και ως προς το συγκεκριμένο περιεχόμενό της, υπό την έννοια ότι ο μέσος καταναλωτής, ο οποίος έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως επιμελής και ενημερωμένος, δύναται όχι μόνο να γνωρίζει το ενδεχόμενο υποτίμησης του εθνικού νομίσματος έναντι του ξένου νομίσματος στο οποίο έχει συνομολογηθεί το δάνειο, αλλά επίσης να αξιολογεί τις δυνητικά σημαντικές οικονομικές συνέπειες μιας τέτοιας ρήτρας στις οικονομικές του υποχρεώσεις» (σκέψη 78 και σημείο 3 του διατακτικού). Το Δικαστήριο διευκρίνισε στην ίδια απόφαση: «το άρθρο 4 της οδηγίας 93/13 έχει την έννοια ότι απαιτεί να αξιολογείται ο σαφής και κατανοητός χαρακτήρας των συμβατικών ρητρών σε συνάρτηση, κατά τον χρόνο σύναψης της σύμβασης, με όλες

τις περιστάσεις που περιέβαλαν τη σύναψή της, καθώς και με όλες τις άλλες ρήτρες της σύμβασης» (σκέψη 83 και σημείο 4 του διατακτικού)· προσέθεσε, τέλος, ότι εναπόκειται στον εθνικό δικαστή να εξετάσει αυτεπαγγέλτως τον καταχρηστικό χαρακτήρα μιας τέτοιας ρήτρας (σκέψη 91 και σημείο 5 του διατακτικού).

3. Το εθνικό δίκαιο

- 18 Το αιτούν δικαστήριο αποφαινεται εν προκειμένω περί της κατασχέσεως των αποδοχών. Ασκει συναφώς τις εξουσίες του δικαστή εκτελέσεως και οφείλει επομένως να καθορίσει το βάσιμο της απαίτησης και το ύψος της.
- 19 Το άρθρο L. 132-1 του code de la consommation (κώδικα προστασίας του καταναλωτή), νυν άρθρο L. 212-1 του ίδιου κώδικα, μεταφέρει στο γαλλικό δίκαιο την οδηγία 93/13. Το άρθρο αυτό ορίζει τα ακόλουθα:

«Στις συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ επαγγελματιών και μη επαγγελματιών ή καταναλωτών, είναι καταχρηστικές οι ρήτρες που έχουν ως αντικείμενο ή αποτέλεσμα να δημιουργείται εις βάρος του μη επαγγελματία ή του καταναλωτή σημαντική ανισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλομένων μερών.

Διάταγμα του Συμβουλίου της Επικρατείας [...] καθορίζει κατάλογο ρητρών τεκμαιρόμενων ως καταχρηστικών· σε περίπτωση διαφοράς σχετικά με σύμβαση η οποία περιέχει τέτοια ρήτρα, ο επαγγελματίας οφείλει να αποδείξει τον μη καταχρηστικό χαρακτήρα της επίδικης ρήτρας.

Διάταγμα που εκδίδεται υπό τους ίδιους όρους ορίζει τα είδη των ρητρών οι οποίες, λαμβανομένου υπόψη του βαθμού στον οποίο διασαλεύεται η ισορροπία της συμβάσεως, πρέπει να θεωρούνται καταχρηστικές, κατά αμάχητο τεκμήριο, υπό την έννοια του πρώτου εδαφίου.

Οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται ανεξαρτήτως του τύπου και του υλικού υποθέματος της συμβάσεως. Τούτο ισχύει μεταξύ άλλων για τα δελτία παραγγελίας, τις αποδείξεις, τα δελτία εγγυήσεως, τα δελτία παραδόσεως, τα εισιτήρια, τα οποία περιέχουν όρους ελεύθερα διαπραγματεύσιμους ή μη ή παραπέμπουν σε γενικούς προκαθορισμένους όρους.

Με την επιφύλαξη των κανόνων ερμηνείας που προβλέπονται από τα άρθρα 1156 έως 1161, 1163 και 1164 του αστικού κώδικα, ο καταχρηστικός χαρακτήρας ρήτρας εκτιμάται αφού ληφθούν υπόψη όλες οι κατά τον χρόνο της συνάψεως της συμβάσεως περιστάσεις που περιέβαλαν την εν λόγω σύναψη καθώς και όλες οι υπόλοιπες ρήτρες της συμβάσεως. Εκτιμάται επίσης υπό το πρίσμα των ρητρών που περιέχονται σε άλλη σύμβαση εφόσον η σύναψη ή η εκτέλεση των δύο συμβάσεων αυτών αλληλεξαρτώνται νομικά.

Οι καταχρηστικές ρήτρες λογίζονται ως μη τεθείσες.

Η εκτίμηση του καταχρηστικού χαρακτήρα των ρητρών κατά την έννοια του πρώτου εδαφίου δεν αφορά ούτε τον καθορισμό του κυρίου αντικείμενου της συμβάσεως ούτε το ανάλογο ή μη μεταξύ της τιμής και της αμοιβής, αφενός, και των υπηρεσιών ή αγαθών που θα παρασχεθούν ως αντάλλαγμα, αφετέρου, εφόσον οι ρήτρες αυτές είναι διατυπωμένες κατά τρόπο σαφή και κατανοητό.

Η σύμβαση εξακολουθεί να εφαρμόζεται καθ' όλες τις διατάξεις της, πλην εκείνων που έχουν κριθεί καταχρηστικές, εφόσον είναι δυνατό να ισχύει χωρίς τις εν λόγω ρήτρες.

Οι διατάξεις του παρόντος άρθρου είναι δημοσίας τάξεως».

- 20 Το προτελευταίο εδάφιο του κειμένου αυτού μεταφέρει το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13 και αποτελεί το θεμέλιο της αντίστοιχης εσωτερικής νομολογίας.
- 21 Το Ανώτατο Δικαστήριο αποκλείει τον χαρακτηρισμό των ρητρών που προσδιορίζουν το κύριο αντικείμενο της συμβάσεως ως καταχρηστικών εφόσον έχουν συνταχθεί κατά σαφή και κατανοητό τρόπο (πάγια νομολογία).
- 22 Το 2017, σε δύο υποθέσεις στις οποίες η διαφορά αφορούσε δάνειο παρόμοιο με το επίδικο, το Ανώτατο Δικαστήριο υπενθύμισε ότι ο δικαστής της ουσίας είναι αρμόδιος να διερευνήσει αυτεπαγγέλτως την ύπαρξη σημαντικής ανισορροπίας.
- 23 Το 2018, σε υπόθεση σχετικά με δάνειο παρόμοιο με το επίδικο, το Ανώτατο Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι ρήτρα που προβλέπει «τη μετατροπή σε ελβετικά φράγκα του υπολοίπου των μηνιαίων δόσεων μετά την πληρωμή των πρόσθετων επιβαρύνσεων της πιστώσεως προσδιορίζει το κύριο αντικείμενο της συμβάσεως». Επιπλέον, έκρινε ότι η ρήτρα είναι σαφής και κατανοητή για τους ακόλουθους λόγους: «η αποπληρωμή του δανείου γίνεται διά της μετατροπής των καταβαλλόμενων σε ευρώ σταθερών δόσεων, [...] μια τέτοια μετατροπή διεξάγεται σύμφωνα με συναλλαγματική ισοτιμία που ενδέχεται να εξελιχθεί ανοδικά ή καθοδικά, [...] η εξέλιξη αυτή δύναται να επιφέρει την επιμήκυνση ή τη μείωση της διάρκειας αποπληρωμής του δανείου και, ανάλογα με την περίπτωση, την τροποποίηση του συνολικού εξοφλητέου ποσού».
- 24 Με δεκαπέντε αποφάσεις που εκδόθηκαν στις 20 Φεβρουαρίου 2019, το Ανώτατο Δικαστήριο επικύρωσε τις αποφάσεις των εφετείων οι οποίες έκριναν ότι το δάνειο Helvet Immo προσδιόριζε το κύριο αντικείμενο της συμβάσεως, αποφαινόμενο ότι «ο εγγενής σε αυτό το είδος δανείου συναλλαγματικός κίνδυνος [είχε] επίπτωση στην εξόφληση της πιστώσεως». Στις υποθέσεις αυτές, οι αποφάσεις που αποτελούν το αντικείμενο των αιτήσεων αναίρεσεως περιλάμβαναν λεπτομέρειες για τον μηχανισμό του δανείου Helvet Immo, στον οποίο γίνεται αναφορά στο σημείο III.1 της παρούσας αποφάσεως, και έκριναν ότι «η σύμβαση [εξέθετε] κατά τρόπο διαφανή την ακριβή λειτουργία του μηχανισμού μετατροπής του ξένου νομίσματος» και ότι η ρήτρα ήταν, υπό την έννοια αυτή, σαφής και κατανοητή. Οι αποφάσεις αυτές παραπέμπουν ευθέως

στην απόφαση του Δικαστηρίου της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, OTP Bank και OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750).

- 25 Ορισμένες από τις τελευταίες αυτές αποφάσεις παραπέμπουν σε μια «σημείωση συνοδευόμενη από αριθμητικές προσομοιώσεις της επιδράσεως των διακυμάνσεων του επιτοκίου στο σχέδιο αποπληρωμής», χωρίς η ύπαρξη ή η έλλειψη του στοιχείου αυτού να επηρεάζει την απόφαση. Ο γενικός εισαγγελέας, στις προτάσεις του, πρότεινε να ληφθεί υπόψη η ύπαρξη ή η έλλειψη του στοιχείου αυτού, το οποίο απαιτούσε εξάλλου η προηγούμενη νομοθεσία (άρθρο L. 312-8 του κώδικα καταναλωτή, νυν άρθρο 313-25 του ίδιου κώδικα) για την εκτίμηση του σαφούς και κατανοητού χαρακτήρα των επίδικων ρητρών.

IV. Σκεπτικό της απόφασης περί παραπομπής

1. Το κύριο αντικείμενο της συμβάσεως

- 26 Η επίδικη σύμβαση περιλαμβάνει πολλές ρήτρες, οι οποίες παρουσιάζονται ως μέρη ενός μηχανισμού μετατροπής νομισμάτων και έχουν ως αποτέλεσμα την ενσωμάτωση του συναλλαγματικού κινδύνου στις καταβαλλόμενες από τον καταναλωτή μηνιαίες δόσεις. Οι μηνιαίες δόσεις που καταβάλλονται σε ευρώ είναι σταθερού ποσού. Σε περίπτωση διακυμάνσεων του επιτοκίου, το προς εξόφληση ποσό σε ελβετικά φράγκα είναι μικρότερο από το ποσό που τέθηκε υπόψη του καταναλωτή κατά τη σύναψη του δανείου. Το ποσό αυτό εξοφλεί κατά προτεραιότητα τους τόκους.
- 27 Επομένως, η σύμβαση αυτή είναι δάνειο που έχει συναφθεί σε ξένο νόμισμα αλλά εξοφλείται σε εθνικό νόμισμα και δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο ατομικής διαπραγματεύσεως. Κατά το δίκαιο της Ένωσης που έχει μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο, ο επίδικος μηχανισμός υπάγεται στο κύριο αντικείμενο της συμβάσεως.
- 28 Οι επίδικες ρήτρες σχετίζονται με τους κανόνες καταλογισμού των καταβολών στους τόκους, με τη λειτουργία των λογαριασμών σε ελβετικό φράγκα –νόμισμα λογαριασμού– και σε ευρώ –νόμισμα πληρωμής–, καθώς και με την επιμήκυνση της διάρκειας του δανείου. Προκύπτει ότι, σε περίπτωση δυσμενούς εξελίξεως του επιτοκίου, ο καταναλωτής οφείλει να εξοφλήσει κεφάλαιο σε ευρώ το οποίο υπερβαίνει το ποσό που δανείστηκε και ότι οι μηνιαίες δόσεις του εξοφλούν σχεδόν αποκλειστικά τους τόκους, μειώνοντας το υπόλοιπο οφειλόμενο κεφάλαιο μόνον υπολειμματικώς.
- 29 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται επομένως ως προς το περιθώριο εκτιμήσεως που διαθέτει σχετικά με τις ρήτρες αυτές: πρέπει να θεωρηθούν αδιαίρετο σύνολο που αποτελεί το κύριο αντικείμενο της συμβάσεως και δεν μπορούν, ως εκ τούτου, να χαρακτηριστούν καταχρηστικές, δεδομένου ότι είναι σαφείς και κατανοητές; Αντιστρόφως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι οι ρήτρες αυτές μπορούν, μεμονωμένα εξεταζόμενες, να θεωρηθούν καταχρηστικές, με την, ήδη

προβλεπόμενη από τη νομολογία, εξαίρεση της ρήτρας που προβλέπει την αποπληρωμή σε ξένο νόμισμα;

2. Η γνώση από τον δανειολήπτη του προβλέψιμου οικονομικού περιβάλλοντος ως στοιχείου του σαφούς και κατανοητού χαρακτήρα της ρήτρας

- 30 Φαίνεται ότι ο δανειολήπτης έλαβε σημαντικό αριθμό πληροφοριών πριν από τη σύναψη του δανείου του. Τα έγγραφα της δικογραφίας αποδεικνύουν ότι οι πληροφορίες αυτές εστίαζαν στον σταθερό χαρακτήρα της ισοτιμίας ευρώ – ελβετικού φράγκου. Ο καταναλωτής μπορούσε επομένως να θεωρήσει ότι ο κίνδυνος της δεσμεύσεώς του σχετιζόταν με άλλα στοιχεία, τα οποία επίσης του κοινοποίησε ο δανειοδότης, όπως το κόστος της νομισματικής μετατροπής ή ο σταθερός χαρακτήρας του επιτοκίου.
- 31 Η προσφορά της πιστώσεως περιλαμβάνει λεπτομέρειες για έναν μηχανισμό σύμφωνα με τον οποίο οι μηνιαίες δόσεις, σε ευρώ, εξοφλούν δάνειο που έχει συναφθεί σε ελβετικά φράγκα. Ο συναλλαγματικός κίνδυνος απορρέει από τον συνδυασμό διαφορετικών ρητρών. Ο VE τονίζει ότι η έκφραση «συναλλαγματικός κίνδυνος» δεν χρησιμοποιείται στην προσφορά.
- 32 Όπως προκύπτει από τα έγγραφα που προσκομίστηκαν κατά τη συζήτηση, σε περίοδο πιέσεων στις χρηματαγορές, ορισμένα νομίσματα, ειδικότερα το ελβετικό φράγκο, εμφανίζονται ως «ασφαλές καταφύγιο», προστατεύοντας τους κατόχους τους από τις εγγενείς στο περιβάλλον αυτό διακυμάνσεις. Υπό το πρίσμα των εγγράφων που προσκομίστηκαν στη συζήτηση, το γεγονός αυτό μπορούσε να είναι γνωστό από τον δανειοδότη κατά τη στιγμή της συνάψεως του δανείου, κάτι που είναι πιθανό λόγω των γνώσεων και ικανοτήτων των που είναι σύμφυτες με την ιδιότητά του ως επαγγελματία δανειοδότη.
- 33 Η εθνική νομοθεσία και η νομολογία απαιτούν από τον δικαστή να εξετάζει την προσφορά με αντικειμενικό τρόπο, χωρίς να λαμβάνει υπόψη ένα τέτοιο περιβάλλον, για παράδειγμα έχοντας ως σημείο αναφοράς αριθμητικές προσομοιώσεις οι οποίες αποτυπώνουν τις επιπτώσεις μιας εξελίξεως του επιτοκίου επί του κόστους του δανείου, χωρίς κατ' ανάγκη να απαιτεί το στοιχείο αυτό. Η νομολογία του Δικαστηρίου αναφέρεται στην έννοια της διαφάνειας κατά την εξέταση του σαφούς και κατανοητού χαρακτήρα μιας ρήτρας που εμπίπτει στο κύριο αντικείμενο της συμβάσεως.
- 34 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται επομένως ως προς το συγκεκριμένο περιεχόμενο της έννοιας αυτής για τον δανειολήπτη, ο οποίος δεν γνωρίζει τις επιπτώσεις των οικονομικών πιέσεων στην εξέλιξη του επιτοκίου και ο οποίος θα έπρεπε ενδεχομένως να έχει ενημερωθεί για τον πρόσθετο κίνδυνο που αποτελεί το οικονομικό περιβάλλον εντός του οποίου ανέλαβε τη δέσμευσή του.
- 35 Τίθεται εμμέσως το ζήτημα της εκτιμήσεως της καλής πίστεως του δανειοδότη, του οποίου οι γνώσεις και ικανότητες μπορούσαν να καταστήσουν δυνατή την ανάλυση της προβλέψιμης αυτής εξελίξεως. Ο VE προσκομίζει συναφώς τις

οικονομικές προβλέψεις της ελβετικής κεντρικής τράπεζας, οι οποίες προηγήθηκαν του δανείου και οι οποίες ήταν, κατά τη σημερινή του εκτίμηση, γνωστές στον δανειοδότη.

Προδικαστικά ερωτήματα

36 Το tribunal d'instance de Lagny-sur-Marne (πρωτοδικείο Lagny-sur-Marne, Γαλλία) υποβάλλει στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- 1) Έχει η παράγραφος 2 του άρθρου 4 της οδηγίας 93/13 την έννοια ότι αποτελούν κύριο αντικείμενο δανείου που έχει συναφθεί σε ξένο νόμισμα και αποπληρώνεται σε εθνικό νόμισμα, χωρίς να μπορούν να εξετάζονται μεμονωμένα, οι ρήτρες που επιβάλλουν την κατά προτεραιότητα αποπληρωμή των τόκων από τις σταθερές δόσεις και προβλέπουν την επιμήκυνση της διάρκειας της συμβάσεως και την αύξηση των δόσεων, για να εξοφληθεί το υπόλοιπο του λογαριασμού, με το ποσό αυτό [να μπορεί να] αυξηθεί σημαντικά λόγω διακυμάνσεως των επιτοκίων;
- 2) Έχει η παράγραφος 1 του άρθρου 3 της οδηγίας 93/13 την έννοια ότι οι ρήτρες που επιβάλλουν την κατά προτεραιότητα εξόφληση των τόκων από τις σταθερές δόσεις και που προβλέπουν την επιμήκυνση της διάρκειας [της συμβάσεως] και την αύξηση των δόσεων για την αποπληρωμή του υπολοίπου του λογαριασμού, το οποίο μπορεί να αυξηθεί σημαντικά λόγω διακυμάνσεων των συναλλαγματικών ισοτιμιών, δημιουργούν σημαντική ανισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των αντισυμβαλλομένων, ιδίως καθόσον εκθέτουν τον καταναλωτή σε δυσανάλογο συναλλαγματικό κίνδυνο;
- 3) Έχει το άρθρο 4 της οδηγίας 93/13 την έννοια ότι ο σαφής και κατανοητός χαρακτήρας των ρητρών συμβάσεως δανείου, το οποίο έχει συναφθεί σε ξένο νόμισμα και αποπληρώνεται σε εθνικό νόμισμα, επιβάλλεται να εκτιμάται λαμβανομένων υπόψη, κατά τη στιγμή της συνάψεως της συμβάσεως, του προβλέψιμου οικονομικού περιβάλλοντος, εν προκειμένω των επιπτώσεων των οικονομικών δυσκολιών των ετών 2007 έως 2009 επί των διακυμάνσεων των επιτοκίων, καθώς και των γνώσεων και ικανοτήτων του επαγγελματία δανειοδότη και της καλής πίστεως αυτού;
- 4) Έχει το άρθρο 4 της οδηγίας 93/13 την έννοια ότι ο σαφής και κατανοητός χαρακτήρας των ρητρών συμβάσεως δανείου, το οποίο έχει συναφθεί σε ξένο νόμισμα και εξοφλείται σε εθνικό νόμισμα, επιβάλλεται να εκτιμάται στο πλαίσιο ελέγχου ότι ο δανειοδότης, ο οποίος διαθέτει γνώσεις και ικανότητες επαγγελματία, έχει παράσχει στον δανειολήπτη πληροφορίες, κυρίως αριθμητικές, αποκλειστικά αντικειμενικές και αφηρημένες, οι οποίες δεν λαμβάνουν υπόψη το οικονομικό περιβάλλον που ενδέχεται να επιδρά στις διακυμάνσεις της συναλλαγματικής ισοτιμίας;